

Niet alleen in Fryslân, maar ook in de naburige provincies Groningen en Drenthe worden in toenemende mate groepen ruiende Grote Canadese ganzen gezien. Het afgelopen jaar werden gegevens verzameld van ruiconcentraties. Een overzicht.

Jeroen Nienhuis

Inleiding

Tijdens de rui kunnen veel soorten watervogels tijdelijk niet vliegen (Noordhuis 1989). Daarom verblijven ze dan op plaatsen waar ze veilig zijn voor predatoren en waar voldoende te eten is. Deze ruiplaatsen kunnen in of vlakbij het broed- of opgroeigebied van de ganzen liggen, maar dat hoeft niet. De ganzen kunnen grote afstanden afleggen, op weg naar geschikte ruiplaatsen (Zijlstra et al. 1991). Geluiden in de zomer van 2006 over grote aantallen ruiende Grote Canadese ganzen in Noord-Nederland (Fryslân, Groningen en Drenthe) vormden de aanleiding om een overzicht te maken. De hier gepresenteerde gegevens worden vergeleken met aantallen in de afgelopen jaren. We proberen helderheid te geven over de herkomst van de vogels. Is er uitsluitend sprake van Noord-Nederlandse vogels of komen er ook vogels van elders.

Methode

Tegen het einde van de periode van de slagpenrui van Canadese ganzen, omstreeks half juli, is aan verschillende personen in Noord-Nederland gevraagd of ze informatie hebben over ruiende ganzen. Niet iedereen die in de zomer ganzen heeft waargenomen heeft erop gelet of de ganzen hun slagpennen aan het ruien waren. In die gevallen dat hier niet speciaal op is gelet, is het aantal vogels in de laatste week van juni en de eerste helft van juli gebruikt. Her en der verspreid over Noord-Nederland zijn meerdere locaties met broedende Grote Canadese ganzen (figuur 1). Deze locaties zijn alleen gebruikt indien er minimaal tien (ruiende) volwassen ganzen zijn waargenomen.

RUIENDE GROTE CANADESE GANZEN IN NOORD-NEDERLAND IN 2006

Grote Canadese Ganzen

foto: Jochum Kole

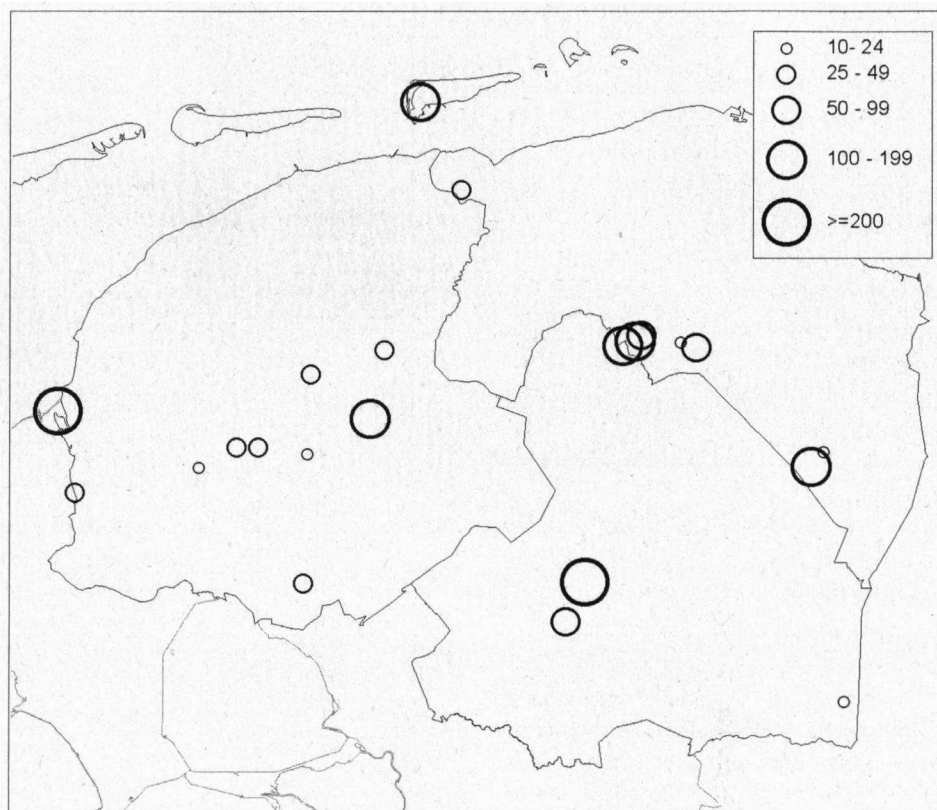
In het Gorecht, een 155 km² groot gebied ten zuiden van de stad Groningen, wordt het aantal Canadese ganzen jaarlijks geteld. Tijdens de slagpenrui worden alle ruiplaatsen bezocht om de aanwezige ganzen te tellen. Van zoveel mogelijk individuen wordt gecontroleerd of ze kleurringen dragen. In enkele jaren is het aantal (broed)paren geteld (LSB-methode; Van Dijk et al. 2004).

Resultaten

Aantallen en verspreiding In totaal zijn 1.663 ruiende Grote Canadese ganzen geteld (tabel 1). Het grootste deel hiervan (724) is in Fryslân gezien. De overige vogels zaten in Groningen (471) en Drenthe (468). Veel ruiplaatsen liggen op plekken waarvan bekend is dat er veel ganzen broeden (Van der Jeugd et al. 2006). Dit is het geval voor alle grotere ruiplaatsen in Groningen, Drenthe en Midden-Fryslân. De ruiplaatsen in de

Tabel 1. Aantallen ruiende Grote Canadese ganzen per gebied in Noord-Nederland in 2006.

plaats	prov.	aantal
De Mussels, Beilen	DR	265
Makkumer Noardwaard	FR	236
Wolddeelen, Haren	GR	169
Westerplas, Schiermonnikoog	FR	163
Friescheveen, Paterswolde	DR	109
Vijverweg, Stadskanaal	GR	102
Nij Beets	FR	100
Gorechtpark, Hoogezand	GR	91
Dwingelderveld	DR	70
Boeremapark, Haren	GR	52
Rottige Meenthe/Brandemeer	FR	40
De Leijen	FR	40
Jaap Deensgat, Lauwersmeer	GR	37
Alde Feanen	FR	30
Sneekemeer	FR	30
Terkaplester Poelen	FR	30
Warkumerwaard	FR	25
Bargerveen	DR	24
De Deelen	FR	15
Witte en Zwarte Brekken	FR	15
Veenhuizerstukken, Stadskan.	GR	10
Kropswolderb.polder, Hoogez.	GR	10
totalen		1.663

Figuur 1. Ruiplaatsen van Grote Canadese ganzen in 2006.

Makkumer Noardwaard en op Schiermonnikoog liggen in regio's waar weinig Grote Canadese ganzen broeden.

Alle ruiplaatsen bevinden zich in gebieden met open water; de hoeveelheid water verschilt van plek tot plek. Een deel van de ganzen verblijft op het IJsselmeer en in andere gebieden met veel open water. Er zijn echter ook vogels die met minder water genoeg nemen. Bij Nij Beets en bij Beilen ruien de ganzen op zandgaten. In het Gorecht verblijven twee groepen van tientallen vogels bij parkvijvers (Haren en Hoogezand).

Verleden Van enkele ruiplaatsen is informatie beschikbaar over aantallen in het recente verleden. In enkele gebieden is het aantal vogels in 2006 vergelijkbaar met die in de periode 2000-2005 (De Leijen, Lauwersmeer en Dwingelderveld). Bij Nij Beets is het aantal in 2006 in elk geval hoger dan in 2005. De Makkumer Noardwaard, Schiermonnikoog en de De Mussels bij Beilen laten een duidelijke toename zien (figuur 2). Dit laatste is ook het geval voor het Gorecht. Van dit gebied is een reeks beschikbaar vanaf begin jaren '90 (figuur 3). De jaarlijkse toename bedraagt hier 26%.

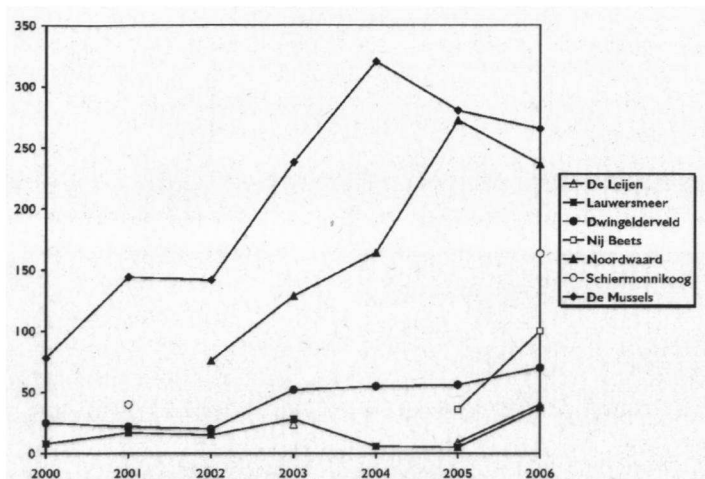
Herkomst Ruigroepen bestaan uit vogels met verschillende achtergronden. Een deel van de vogels is nog niet oud genoeg om te broeden of is wel oud genoeg maar heeft nog geen eigen broedterritorium. Voor een deel gaat het om paren waarvan het broedsel is mislukt of zijn het lokale broedparen met jongen. In het Gorecht neemt het totale aantal paren jaarlijks met 22% toe (figuur 3). De meeste hiervan broeden niet. Ondanks de toename van het totale aantal blijft het aantal succesvolle broedparen de laatste jaren stabiel op ongeveer zeven (figuur 4). Hierdoor neemt het percentage paren dat jongen krijgt ieder jaar af. In de afgelopen zes jaren zijn er 110 jongen uitgevlogen, terwijl het aantal ruiers in diezelfde periode met ruim 300 is toegenomen. Er moeten dus vogels van buiten het Gorecht komen om hier hun slagpenen te ruien. De herkomst van deze vogels is niet duidelijk.

Discussie

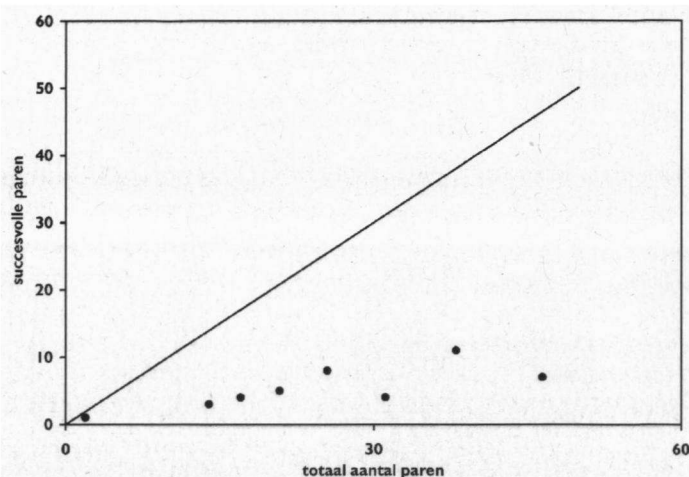
In een populatie ganzen komen niet alle vogels tot broeden. Van der Jeugd neemt aan dat de totale omvang van een populatie Canadese ganzen vijf keer zo hoog is als het aantal broedparen. In

Noord-Nederland waren in 2005 308 territoria van Grote Canadese ganzen (Van der Jeugd et al. 2006). Dit komt neer op een totale populatie van 1.540 ganzen. In theorie kunnen (vrijwel) alle 1.663 waargenomen ruiende ganzen afkomstig zijn uit de Noord-Nederlandse populatie. Toch zijn er aanwijzingen dat er sprake is van vogels van buitenaf.

- Het aantal ruiers in het Gorecht is duidelijk hoger dan het aantal lokale vogels. Ditzelfde is het geval voor de Makkumer Noardwaard en de Westerplas op Schiermonnikoog. Op de overige locaties lijkt het aantal vogels redelijk overeen te komen met de omvang van de lokale populatie. Alleen in de omgeving van het Sneekemeer zijn weinig ruiende vogels gezien; mogelijk bevindt zich hier een nog onbekende ruiplaats.
- In het najaar is er in Groningen sprake van een influx van Grote Canadese ganzen uit Duitsland. Deze vogels verblijven hier vanaf september tot in het voorjaar (eigen waarnemingen, Nienhuis 2002). Duitse vogels maken dus in elk geval gedurende een deel van het jaar gebruik van Noord-Nederland.

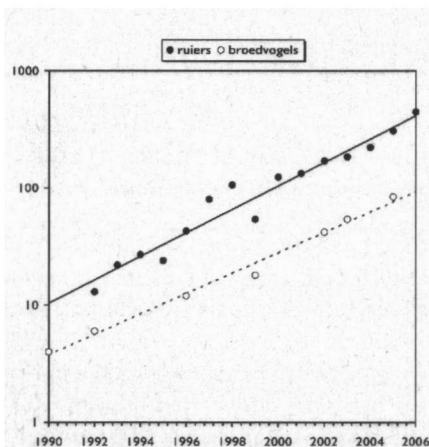
Figuur 2. Ontwikkeling van het aantal ruiende Grote Canadese ganzen in de periode 2000-2006 (aanvullende gegevens: < www.lauwersmeer.com >).

Figuur 4. Aantal succesvolle broedparen paren in het Gorecht afgezet tegen het totaal aantal paren; de lijn geeft het aantal succesvolle paren aan als alle paren tot broeden overgaan.

- In juli worden jaarlijks westwaarts trekkende Grote Canadese ganzen waargenomen op de trekstelpost in de Eemshaven. In 2006 ging het om enige honderden exemplaren (Kees Koffijberg, *pers.med.*: 250 ganzen gezien en op ongeveer de helft van de dagen geteld).
- In 2006 zijn in Stadskanaal kleurringen afgelezen van twee ruiende Grote Canadese ganzen. Deze vogels waren in 1999 en 2002 als kuiken geringd in Niedersachsen (O. Geiter, *pers.med.*). Beide vogels zijn vaker in de omgeving van Stadskanaal waargenomen; mogelijk gaat het om geëmigreerde vogels.
- In 2006 is in het Bargerveen een ruiende Grote Canadese gans afgelezen met een Duitse kleurring.

Een deel van de in Noord-Nederland ruiende Grote Canadese ganzen heeft dus met zekerheid betrekking op Duitse vogels. Om hoeveel vogels het gaat is echter niet bekend. Gezien de honderden vogels die de Eemshaven in het late voorjaar passeren en de relatief geringe ruipopulatie (van 1.663 vogels), zal het

Figuur 3. Aantalsontwikkeling van Grote Canadese ganzen in het Gorecht in 1990-2006 (eigen gegevens). Het aantal broedvogels komt overeen met het aantal broedparen vermenigvuldigd met 2.

aandeel Duitse vogels aanzienlijk zijn.

Er lijkt voor 2006 geen sprake te zijn van uitzonderlijk hoge aantallen. Voor een deel van de gebieden is het aantal vergelijkbaar met dat in de afgelopen jaren. Voor andere gebieden is sprake van een geleidelijke toename. Hetzelfde geldt

voor zowel de populatie in geheel Nederland (Van der Jeugd et al. 2006) als die in Duitsland (O. Geiter, *pers.med.*). Het is dus niet verbazingwekkend dat het aantal ruiende ganzen toeneemt. Van zes gebieden uit tabel 1 is ook het aantal ruiers uit 2003 bekend (1.088 exx. in 2006 tegenover 647 exx. in 2003). Op basis hiervan is de jaarlijkse aantalstoename te berekenen. Voor deze gebieden samen bedroeg de toename 19% per jaar. Een toename die vergelijkbaar is met die van de broedpopulatie in het Gorecht, maar gering is vergeleken met de toename van 34% in heel Nederland (Van der Jeugd et al. 2006).

Het hier gepresenteerde overzicht van ruiplaatsen zal niet compleet zijn, maar het aantal ruiende Grote Canadese ganzen is waarschijnlijk wel redelijk volledig. Mogelijk dat in Fryslân en Midden-Drenthe nog belangrijke aantallen gemist zijn. Om een volledig overzicht te krijgen van het werkelijke aantal ruiende Grote Canadese Ganzen in Noord-Nederland is een gebiedsdekkende telling nodig.

Dankwoord

De informatie die gebruikt is in dit overzicht is afkomstig van: Eelco Brandenburg, Jan Grotenhuis, Romke Kleefstra, Joop Kleine, Michel Klemann, Jan Kramer, Leon Luijten, Jeroen Nienhuis, Bauke Siemena en Peter Volten.

Literatuur

- DIJK, A.J. VAN, F. HUSTINGS & M. VAN DER WEIDE 2004. Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- JEUGD, H.P. VAN DER, B. VOSLAMBER, C. VAN TURNHOUT, H. SIERDSEMA, N. FIEGE, J. NIENHUIS & K. KOFFIJBERG 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? SOVON-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- NIENHUIS, J. 2002. Recente aantalsontwikkeling van Grote Canadese ganzen in het Gorecht. De Grauwe Gors 30: 142-145.
- NOORDHUIS, R. 1989. Patronen in slagpenrui: oecofysiologische aanpassingen. Limosa 62: 35-45.
- ZIJLSTRA, M., M.J.J.E. LOONEN, M.R. VAN EERDEN & W. DUBBELDAM 1991. The Oostvaardersplassen as key moulting site for Greylag Geese *Anser anser* in Western Europe. Wildfowl 42: 45-52.

Grote Canadese ganzen, met op de achtergrond Grauwe ganzen.

foto: Jochum Kole

Jeroen Nienhuis
Helper Oostsingel 50
9722 AW Groningen
tel.: 050-5277714
e-mail: jeroen.nienhuis@l2move.nl